

Мар'яна Міщук (Івано-Франківськ)

ЕКУМЕНІЗМ У ПОГЛЯДАХ ІЄРАРХІВ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Вагомим чинником суспільно-політичного життя в процесі становлення незалежної Української держави стала потреба творення власної державницької ідеології, яка б базувалася на морально-етичних засадах християнства. Проблеми морального та мирного функціонування будь-якого суспільства, в тому числі, й українського, сьогодні займають чільне місце у цілому комплексі економічних, соціально-політичних та духовних перетворень. В цьому контексті неабияка роль відводиться дослідженню екуменічних ідей ієрархів УГКЦ.

Дослідженню проблеми екуменізму присвячені праці таких науковців, як М.Маринович, А.Юраш, П.Яроцький, М. Бабій, В.Бондаренко, А.Колодний, М.Рибачук, О.Кисельов та ін.

Проблема єдності християн набула актуальності після Другого Ватиканського собору, відкриваючи який 11 жовтня 1962 року, Папа Іван XXIII заявив, що метою його є потреба оновлення Церкви та її розумна реорганізація. На Другому Ватиканському Соборі було прийнято 16 документів (4 конституції, 9 декретів і 3 декларації), з поміж яких на особливу увагу заслуговує Декрет про екуменізм (“Відновлення єдності”).

Екуменізм (буквально означає “заселений світ”) – ідеологія та рух за співпрацю та взаєморозуміння між християнами різних конфесій. Щодо проблеми екуменічного руху, його мети та засобів досягнення існують різні погляди та підходи. Екуменізм виступає за посилення впливу релігії й вироблення загальнохристиянської соціальної програми, придатної для віруючих, які проживають у країнах з різними соціальними системами.

В Декреті було відзначено: “Під екуменічним рухом треба розуміти ті дії та ініціативи, що постають та організуються відповідно до різних потреб Церкви та обставин часу для сприяння єдності всіх християн...”¹. Екуменічний рух ставить перед собою за-

---

¹ Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність. Церква і церковна єдність. Документи і Матеріали 1899-1944. – Т. 1. - Львів, 1995. – С. IX.

вдання краще пізнати всі Церкви і їхнє вчення, звертаючи увагу на об'єднувальні елементи, утворити основу спільного практичного діяння, прямуючи до єдності, яку проповідував Христос.

Активно прилучилась до екуменічного процесу і Українська греко-католицька церква, яка, за словами М.Мариновича, є “найбільш екуменічно орієнтованою”². Український екуменізм передбачає єднання зусиль усіх конфесій в Україні для досягнення певних суспільних і релігійних цілей (складниками такого єднання можуть бути спільні гуманітарні акції, підтримка різними заходами, притаманними релігійним організаціям, процесів українського державотворення, навіть спільні канонічно-церковні дії)³.

Екуменізм посів вагоме місце у спадщині митрополита Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького, діяльність якого була спрямована виключно на служіння Богу, Церкві та Україні. Релігійно-церковна діяльність митрополита, який очолював УГКЦ аж 44 роки (1901-1944 рр.), була спрямована на реалізацію ідеї екуменізму, яка зводилася передусім до активної “унійної акції” з боку Греко-католицької церкви щодо православної, навіть протестантських релігійних течій.

Задля добра народу та держави А.Шептицький закликав не лише до церковного єднання, а й до консолідації суспільства: “Лучіться разом...Як будемо разом триматися, то в кожному ділі будемо сильніші”, “християнин має любити всіх людей, але се не перешкоджає, що найпершою любовю має любити свою родину і свою вітчизну...Християнин може і повинен бути патріотом, але его патріотизм не може бути ненавистію і ані не сміє накладати обов'язків противних вірі...Стережіться і між собою ненависти і роздору, злишньої партійности; скупляймо свої сили, бо сили розділені завжди суть слабими... Коже царство, що розділилося на два собі ворожі табори, змарніє...”⁴.

---

² Маринович М. Перешкоди на шляху екуменізму в нинішній Україні: Психосоціологічний аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.risu.org.ua/ukr/religion.and.society/analysis/article;9704/>

³ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/164/4804.html>

⁴ Пастирське послання Станіславівського єп. Андрея Шептицького до вірних Християнська Робота. 1899 р., серпня 2, Станіславів. // Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність. Документи і Матеріали 1899-1944. У 2-х томах. – Т.2.- Кн.1: Церква і суспільне питання /За ред. А.Кравчука.–Львів, 1998. – С.5, 14.

Свою богословську думку та практичну діяльність митрополит Андрей перш за все пов'язав із богослов'ям давньої нероздільної Київської Церкви. Це богослов'я потрібно було зробити підставою відновлення раніше втраченої внутрішньої єдності. Розвитком древнього богослов'я Шептицький бачив спільний Київський патріархат у спільноті з Вселенською Церквою. Ще задовго до подій II Ватиканського Собору митрополит Андрей у своїй концепції поєднання Церков показував такі шляхи і способи поєднання, котрі після Собору стали офіційним екуменічним вченням Вселенської Церкви. Церква в баченні Шептицького – це невидимо-видима, божественно-людська реальність, очолена Христом невидимо і Римським Архиєреєм видимо. Кроки до з'єднання з боку греко-католиків – у поверненні до спільних джерел доби нерозділеної Київської Церкви. II Ватиканський Собор також вбачав роль східних католиків в екуменічному русі в їх поверненні до автентичної східної традиції християнства⁵. Ідею екуменізму А.Шептицький обстоював як єдиний засіб оздоровлення духовного стану українського народу та примирення, а зрештою і зближення церков.

Патріарх Йосиф Сліпий прикладом свого життя, у всьому прямуючи до досконалості, зумів зорганізувати та повести за собою все світове українство. До кінця життя він своєю активною діяльністю підтримував ідею об'єднання церков Київської традиції, щоб в такий спосіб згуртувати українську націю в одній Церкві. На екуменічних з'їздах, що проводились у Велеграді, молодий богослов о. Йосиф Сліпий був представником від УГКЦ. Саме йому, як зазначає о. Ігор Онищук, належить вислів “екуменізм страждання”, тобто екуменізм, який в реальності можна було бачити в більшовицьких концтаборах. Екуменізм завжди був для нього безперервною працею над єднанням українців в світі, боротьбою за Патріархат Української Церкви, здійснення якого стало би ознакою самодостатності нації та кроком до її повної незалежності⁶.

⁵ Нагіна Василь. Український екуменізм у навчанні митрополита Андрея Шептицького // Церква і церковна єдність. – С.2.

⁶ Марчук Б. Екуменізм Патріарха Йосифа Сліпого. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novazorya.if.ua /23022012/504-2012-02-23-12-35-24>.

Ідею українського екуменізму проповідували кардинали Мирослав Іван Любачівський та Любомир Гузар⁷. Рішенням Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви було створено Комісію Української Греко-Католицької Церкви для сприяння єдності між християнами. Головними напрямками діяльності Комісії мають стати формування та підтримка екуменічних та міжцерковних ініціатив УГКЦ, зокрема душпастирської, інформаційної, координаційної та консультаційної діяльності, а також співпраця з особами, відповідальними за екуменічне служіння УГКЦ як в Україні, так і за кордоном.

Після легалізації УГКЦ в Україні 31 березня 1991 р. на Львівську митрополічу катедру повернувся патріарх Мирослав Іван (Любачівський) – єпископ Української Греко-Католицької Церкви, кардинал Римо-Католицької Церкви; з 7 вересня 1984 року Верховний архієпископ Львівський – предстоятель Української Греко-Католицької Церкви. Йому належить обґрунтування бачення УГКЦ в новій Україні і Східній діаспорі, місця УГКЦ як Київської Церкви у Вселенській Церкві.

Діяльність владики Мирослава була спрямована насамперед на розвиток устрою Церкви від синодального до патріаршого. Відоме його звернення “Про єдність святих Церков” (1994 р.) присвячене проблематиці “Баламандської Угоди” 17-24 червня 1993 р. в м. Баламанд (Ліван) між 13 представниками православних Церков та 24 представниками Римо-Католицької Церкви, що стало одним з найвизначніших вкладів у справу відновлення Українського Патріархату.

Кардинал Любачівський запропонував своє бачення розгортання екуменічного процесу: “Східну Католицьку Церкву повинні розглядати як Церкву-Посестру у відношенні як до місцевої Православної Церкви, так рівно ж відносно Церкви Риму. Інакше можна було б твердити, що коли досягнеться повну спільність між Церквами, вони перестають бути Посестрами”⁸.

---

⁷ Колодний А.М. Історія релігії в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/10981120/religiyeznavstvo/stavlennya_ugkts_ekumenizmu.

⁸ Бендик о. Мирон. Еклезіологія патріарха Мирослава Івана (Любачівського) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dds.edu.ua/ua/articles/2/rizne/949-lubachivsky-theology.html>.

Блаженніший Мирослав Іван зазначав: “Ми всі повинні усвідомити суть Церкви Христової, суть Господнього Заповіту “Да всі єдино будуть”. “Якщо ми хочемо єдності, – наголошував кардинал Любачівський, – то, за словами митрополита Андрея Шептицького, “повинні вчитися мови християнського світогляду”, повинні зрозуміти, що єдність можлива тільки тоді, коли у нас буде виражений дух взаємної любові та прощення”⁹.

Кардинал Любачівський вказав реальні заходи, що можуть позитивно вплинути на міжконфесійні взаємини, зокрема це молитва і спільна праця над подоланням моральних і соціальних проблем посткомуністичної доби, єкуменічний діалог та участь у ньому єрархів, духовенства, черниць та вірних усіх церков; використання кращих надбань світового єкуменічного руху.

З метою відновлення “братньої любові” Києва і Константинополя з благословення владики Мирослава і Константинопольського Патріарха для ведення богословського діалогу і пошуків моделі привернення єдності була створена змішана католицько-православна “Студійна група Київської Церкви”. Щодо відносин із Російською Церквою, то були неодноразові звернення Любачівського з пропозиціями визнати і взаємно пробачити гріхи й помилки минулого і розпочати нові, партнерські відносини: “УГКЦ стверджує свою готовність встановити конструктивний діалог для спасіння душ та водночас вона бажає, щоб РПЦ виявила супроти неї стільки ж пошани, любові та примирення в душі Євангелія та справедливості”¹⁰.

Після смерті Блаженного Мирослава Синод Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 25 січня 2001 року предстоятелем Української Греко-Католицької Церкви обрав Любомира Гузара, який 21 серпня 2005 року офіційно змінив свій титул на “Верховний Архієпископ Києво-Галицький” і переніс свій осідок до Києва. Йому належить багато напрацювань в єкуменічному напрямі. Щодо проблеми міжцерковного порозуміння, то Блаженніший Любомир зазначив: “У світі зареєстровано понад 3 тисячі різних християнських церковних організацій, але Ісус Христос

⁹ Митрополит Андрей Шептицький: Життя і Діяльність. Церква і церковна єдність. Документи і Матеріали 1899-1944. – Т. I. - Львів, 1995. – С. V.

¹⁰ Бендик о. Мирон. Еклезіологія патріарха Мирослава Івана (Любачівського) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dds.edu.ua/ua/articles/2/rizne/949-lubachivsky-theology.html>.

створив тільки одну церкву. Якби ми, такі, як ми сьогодні є, поділені, далекі один від одного, широко хотіли бути ближчими до Христа, то ми би непомітно для самих себе ставали значно ближчими один до одного. Якщо ми стаємо з'єднані з Христом стовідсотково, ми стаємо стовідсотково з'єднані між собою. Дуже часто для нас екуменізм – це оправдання, що ми далекі один від одного, натомість екуменізм справжній, як його проповідував Вселенський Собор, це заохота для всіх наближуватись до Ісуса Христа і так зменшувати відстань один між одним, аж доки ми не повернемося до того моменту, коли замість трьох тисяч буде тільки одна Христова Церква”¹¹.

Глибока віра та переконання про потребу єднання всіх християн України притаманні і для нинішнього Глави УГКЦ Святослава Шевчука. Уже під час інтронізації він промовив: “Сьогодні ми, спадкоємці Володимирового Хрещення, відчуваємо єдність та тяглість з нашою історією та традицією, переймаємо дорогоцінний спадок наших великих попередників: Слуги Божого Митрополита Андрея Шептицького, Патріархів Йосифа, Мирослава-Івана та Любомира. Сьогодні ці мужі теплою рукою Любомира благословляють нас та роблять цей скарб живим, промовистим та просвічуючим для сучасного українця. “Святість об’єднаного Божого люду” є і буде стратегією розвитку нашої Церкви. Вона живе і діє як єдине тіло у цілому світі, як церква вселенського масштабу. Вона є і буде душею українського народу, щоб його освячувати, відкрити його серце до свого брата і сусіда, щоби зберегти наш люд як люд Божий і вести його до спасіння та життя вічного”¹².

Одним із першочергових завдань стала потреба налагодити хороші відносини з УПЦ МП. Тому свій візит ввічливості глава УГКЦ Святослав Шевчук зробив до митрополита Володимира (Сабодана). “Ми добре усвідомлюємо труднощі, які можуть виникати в цьому процесі, але погоджуємося з абсолютною необхідністю,

---

¹¹ Кардинал Любомир (Гузар). Немає багато Церков, є одна Христова Церква поділена [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://risu.org.ua/ua/index/all_news/catholics/ugcc/48612/.

¹² Проповідь з нагоди введення на престол [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kyiv.ugcc.org.ua/ua/svyatoslav_shevchuk/propovidil/propovid_z_nagodi_vvedennya_na_prestol.html.

що такий діалог між католиками і православними слід продовжувати”, – заявив новообраний глава УГКЦ¹³.

Екуменічні процеси в Україні, відповідно до поглядів Святослава Шевчука, мають відповідати засадам християнської моралі і базуватись на твердженні “прощаю і прошу прощення”. Блаженніший Святослав постійно наголошує на необхідності покращення відносин між УГКЦ і УПЦ МП як з канонічною церквою. Виступаючи 12 жовтня 2011р. з інавгураційною промовою перед викладачами і студентами факультету канонічного права св. Пія X у Венеції, Святослав Шевчук виголосив доповідь “Внесок УГКЦ в діалог з православними в католицько-православній спільній комісії”. Одним із найбільших успіхів у цій сфері було спільне звернення греко-католиків і православних Московського й Київського Патріархатів у зв’язку з 20-ю річницею незалежності України.

Політика мирного співіснування та добрих взаємовідносин проводиться і по відношенню до інших церков. УГКЦ, зокрема і під проводом Святослава Шевчука, має дуже позитивне та мирне налаштування до інших церков. Так, мав місце діалог з єпископами Римо-католицької церкви. Блаженніший Святослав Шевчук продовжує ту традицію, яку започаткував ще блаженніший Любомир Гузар. Він також постійно підтримує відносини з УПЦ КП, декларує спільні політичні та національні позиції з цією церквою, бере участь у спільних акціях з нею, а також підтримує стосунки також з протестантськими спільнотами¹⁴.

Святослав Шевчук переконливо заявив, що прагнення до єдності та спілкування між Церквами є для УГКЦ пріоритетом: “Думаю, що єдина помісна церква є для нас не просто нашим бажанням. То є певний наказ Христа. Роз’єднання християн, конфлікти між нами є найбільшою перешкодою для проголошення слова Євангелія, бо якщо церков багато, то котра ж з них є істинною? Виконуючи заповіт Христа, ми маємо прямувати до єднання, до відбудови нашої церкви”.

Однією із форм такого єднання, на думку глави УГКЦ, має стати спільна співпраця: “Поєднання не в єдиній структурі, а в єдиній

¹³ Глава УГКЦ очікує великих успіхів від розвитку екуменічного діалогу між католиками та православними [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://risu.org.ua/ua/index/all_news/confessional/interchurch_relations/44874/.

¹⁴ Ковалик-Васюта Л. Блаженніший Святослав Шевчук продовжує ту традицію, яку започаткував ще блаженніший Любомир Гузар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dukhovnist.in.ua/uk/osobystist-roku.html>

акції, діяльності. Треба спочатку ставити перед собою завдання, реальні для здійснення. Якщо ті церкви, які вважають себе спадкоємцями Володимирового хрещення, наберуться рішучості, щоб спільно, на різних рівнях, проводити богословські наукові конференції, а відтак – свідчити про Київ як про потужний центр християнства в усьому світі – це будуть поважні підвалини у відбудові єдиної помісної церкви”¹⁵.

З 12 до 16 листопада 2012 року у Ватикані відбувалось пленарне засідання Папської ради у справах єдності між християнами на тему: “Важливість екуменізму для нової євангелізації”, на якому Блаженніший Святослав, глава УГКЦ, висловив позицію УГКЦ щодо екуменізму: “Беручи до уваги мультикультурність та мультирелігійність сьогоденної України, пріоритетним завданням УГКЦ, її головної місією, є екуменічний діалог. З огляду на те, що більшість християн України декларують себе як традиційно приналежних до Православної Церкви, діалог і розвиток екуменічних відносин з українським православ'ям є душпастирською необхідністю”¹⁶.

На думку Блаженнішого Святослава, для того щоб планувати нові шляхи для примирення між Церквами, до якого УГКЦ завжди була відкритою, спершу необхідно висвітлити всю правду. “Ми впевнені, що зможемо знайти шляхи для того, щоб загоїти рани минулого, прощаючи та просячи прощення... Ми переконані, що шлях примирення між Українською Греко-Католицькою Церквою та Російською Православною Церквою на основі історичного і душпастирського реалізму є дієвим способом відновлення діалогу та створення нової моделі екуменічних стосунків”, – наголосив глава УГКЦ.

Отже, ієрархи Української греко-католицької церкви велику увагу приділяли та продовжують приділяти розвитку екуменічного руху в Україні, який має базуватися на принципах порозуміння, екуменічного діалогу та християнських морально-етичних засадах. Кінцеву мету екуменізму вони вбачають у досягненні повної єдності Христової Церкви.

---

¹⁵ Шевчук Святослав. Я – проти революцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //<http://www.pravda.com.ua/articles/2011/07/8/6369441/>

¹⁶ Блаженніший Святослав. Діалог і розвиток екуменічних відносин із українським православ'ям є душпастирською необхідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ecumenism.com.ua/news/843/>